

Länsstyrelsen
Norrbotten

YTTRANDE

Datum
2021-11-10

Diarienummer
12713-2021

1 (6)

Arbetsmarknadsdepartementet:
a.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till:
maria.wikhall@regeringskansliet.se

Yttrande över Vissa lagförslag med anledning av en reformerad arbetsmarknadspolitisk verksamhet (Ds 2021:27) (Er beteckning: A2021/01723)

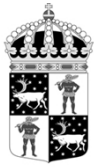
Länsstyrelsen i Norrbottens län yttrar sig härmed över rubricerad remiss från Arbetsmarknadsdepartementet. Myndigheten koncentrerar sitt yttrande till avsnitten Inriktningen för en reformerad arbetsmarknadspolitisk verksamhet (kapitel. 3), samt Konsekvenser (kapitel. 9). Myndigheten avstår från att lämna synpunkter och bedömning av Författningsförslag (kapitel 2).

SAMMANFATTANDE SYNPUNKTER

Länsstyrelsen tillstyrker departementsskrivelsens förslag att Arbetsförmedlingen har fortsatt ansvar för den sammanhållna arbetsmarknadspolitiken med ansvar att upprätthålla en likvärdig tillgång till såväl grundläggande service som arbetsmarknadspolitiska insatser i hela landet. Länsstyrelsen betonar nödvändigheten av att de leverantörer av förmedlingstjänster som Arbetsförmedlingen föreslås upphandla äger djupgående kunskap om de lokala arbetsmarknaderna i Norrbottens län. På motsvarande sätt är det avgörande för kompetensförsörjningsbehovet och social hållbarhet att förmedlingstjänster tillgodoses även i glest befolkade områden.

Arbetsgivarna i Norrbottens län står inför stora utmaningar vad gäller kompetensförsörjning på såväl kort som lång sikt. De stora investeringar som görs i länet kommer även att medföra rörlighet inom befintlig arbetskraft och större konkurrens mellan företag att attrahera arbetskraft. Efterfrågan visar sig redan på de låga arbetslöshetstal som länet har. Länsstyrelsen betonar behovet av en tydlig ansvars- och rollfördelning mellan Arbetsförmedlingen och leverantörer. Det finns övervägande risk för att nuvarande matchningsproblematik kvarstår om inte helhetsgrepp tas kring branschens kompetensförsörjningsbehov och Arbetsförmedlingens roll.

För att säkra korrekta och sammanhängande behovsunderlag till de upphandlade leverantörerna, föreslår länsstyrelsen att ansvaret för framtagandet av de regionala arbetsmarknadsprognoserna flyttas åter tillbaka till de regionala arbetsförmedlingskontoren ute i länen. Närheten till de lokala företagen och förmågan att lyssna av, sammanställa och presentera företagens samlade kompetensbehov är, enligt vårt förmenande, en avgörande framgångsfaktor för att kompetensförsörjningen ska fungera tillfredställande.

YTTRANDE

3.1.2 En effektivare arbetsmarknadspolitisk verksamhet (s. 21 ff)

Regeringen beskriver det övergripande syftet med reformeringen av Arbetsförmedlingen såsom att ”*förbättra effektiviteten i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och bidra till högre sysselsättning och lägre arbetslöshet*”. Effektiviteten är tänkt ske bland annat genom att Arbetsförmedlingen upphandlar Förmedlingsinsatser av leverantörer. Dessa leverantörer ansvarar för att, antingen via direkt matchning eller utbildningsinsatser, erbjuda arbetssökanden varaktiga jobb.

Eftersom leverantörens planering av aktiviteter ska ske med utgångspunkt i den bedömning arbetsförmedlingen gör, är en uppdaterad handlingsplan inklusive en träffsäker arbetsmarknadspolitisk bedömning av största vikt. I linje med det Arbetsförmedlingen uttrycker, dvs att ett automatiserat bedömningsstöd bör kompletteras av mer kvalitativa bedömningsstöd (Träffsäkerhet och likabehandling vid automatiserade anvisningar inom Rusta och matcha – En kvalitetsgranskning, Arbetsförmedlingen analys 2021:9), befarar Länstyrelsen att den komplexa administrationen och de resurser det kräver riskerar sammantaget leda till såväl bristfälliga underlag, som felaktiga sanktioner gentemot den arbetssökande.

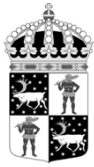
Länstyrelsen efterlyser i departementsskrivelsen evidensbaserat underlag som styrker den påtalade effektivisering som externa leverantörer av förmedlingstjänster antas innebära. Effektiviseringen bör i sin tur vägas mot den potentiella utveckling där anslagna medel till Arbetsförmedlingen i högre utsträckning går till administration, kontroll och uppföljning av leverantörer. Det uppdrag som i närtid lämnats till Arbetsförmedlingen att analysera vissa förutsättningar för matchningstjänster (A2021/01978) bör omfatta ovanstående riskbedömning.

3.3.1 En sammanhållen statlig verksamhet (s. 27 ff)

I departementsskrivelsen betonas att reformförslaget kommer innebära delvis förändrade förutsättningar för Arbetsförmedlingen i rollen som ansvarig myndighet. Myndigheten kommer även fortsättningsvis att ansvara för att bl.a. bedömning av den enskildes förutsättningar och behov och fatta beslut om arbetsmarknadspolitiska insatser samt bedriva den samverkan med andra myndigheter som krävs i förhållande till sådana bedömningar och beslut. Arbetsförmedlingen ska verka för att det finns ett utbud i form av en rad olika arbetsmarknadspolitiska insatser liksom att enskilda erbjuder sådana insatser eller kedjor av insatser när det är arbetsmarknadspolitiskt motiverat.

Matchningskapacitet av hela den potentiella arbetskraften i länet

För att möta den framtida demografiska utvecklingen med ett stort antal pensionsavgångar samtidigt som industriella investeringar planeras, behöver hela den potentiella arbetskraften i länet tillvaratas. Detta innebär åtgärder för att få fler i arbete, för att förlänga arbetslivet under flexibla former och för att fler ska kunna etablera sig tidigare på arbetsmarknaden, samt att ta tillvara och utveckla kompetensen hos dem som i dag står långt från arbetsmarknaden. Viktig kompetens och arbetskraft riskerar att förbli utanför arbetsmarknaden, vilket riskerar att skada samhällets förmåga till social hållbarhet.

Social hållbarhet

I ett socialt hållbart samhälle får alla sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Alla ska ha möjlighet att forma sitt eget liv och vara delaktiga – ett samhälle präglad av jämlikhet, jämställdhet och god folkhälsa. Kännedom, förståelse och synliggörande av de sociala hållbarhetsperspektiven kräver ett arbete på flera nivåer, från varje verksamhets ledningsnivå till operativ personal och slutligen till deltagare i själva arbetsmarknadsinsatsen. Länsstyrelsen befarar att det kommer bli en stor utmaning att säkerställa alla externa aktörers kunskaper på området och saknar i departementsskrivelsen en beskrivning på hur det arbetet ska säkerställas.

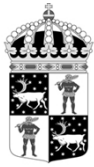
En stor andel av gruppen utrikes födda har ofta svag arbetsmarknadsanknytning, låg formell utbildningsnivå, begränsade språk- och digitala kunskaper och är redan nu svåra att nå med befintliga insatser. Länsstyrelserna får rapporter om att den lokala samverkan inom nyanländas etablering mellan kommuner och andra aktörer har försämrats på många orter som en effekt av Arbetsförmedlingens reformering, särskilt på orter där myndigheter saknar lokalkontor. Vidare har den ökande digitaliseringen medfört merarbete för kommuner och risk för att målgruppen utrikes födda inte får avsett stöd. Länsstyrelsen ser en ökad risk att flertalet utrikes födda kommer få än svårare att hävda sig och få tillgång till adekvata insatser vilket riskerar befästa den strukturella långtidsarbetslösheten ytterligare.

En lyckad arbetsmarknadsintegration kräver ett helhetsgrepp i samverkan kring den nyanlända/utrikesfödda som tar hänsyn till såväl hälsostatus som den socioekonomiska situationen där kommunen oftast har insyn och ansvar. Länsstyrelsen menar att ledstjärnan i arbetet för en vidareutveckling av samverkan bör vara flexibilitet och att agera där det finns behov snarare än att arbeta fram alltför ”byråkratiska” former av samverkan. Länsstyrelsen saknar i departementsskrivelsen ett resonemang kring hur en sådan struktur med en större del externa aktörer kan komma att se ut.

3.3.2 Likvärdig tillgång till service och insatser i hela landet (s. 28 ff)

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att Arbetsförmedlingen i egenskap av ansvarig myndighet behöver upprätthålla en likvärdig tillgång till såväl grundläggande service som arbetsmarknadspolitiska insatser i hela landet. Som myndigheten tolkar beskrivningen av vad detta innebär betyder det att det inte behöver finnas fysisk närvaro vilket innebär att glesbygd är helt hänvisade till digitala tjänster. Den digitala tjänstehantering ställer höga krav på den enskilde och på väl fungerande digital infrastruktur. Länsstyrelsen betonar att det finns kundgrupper som fortsatt behöver tillgång till fysiska möten.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att Arbetsförmedlingen fortlöpande följer tillgången till arbetsmarknadspolitiska insatser, inklusive förmedlingsinsatser. Myndigheten påtalar nödvändigheten av att Arbetsförmedlingen säkrar ett tillräckligt utbud av matchningstjänster med de former av aktiva insatser som Arbetsförmedlingen finner nödvändigt. I förslaget antas insatserna ges under en tidsavgränsad period. Länsstyrelsen håller det dock inte för omöjligt att vissa geografiskt avlägsna områden i Norrbottens län kommer få svårt att attrahera leverantörer. Detta medför sannolikt att statliga insatser organiserade av Arbetsförmedlingen blir varaktiga.

Ansvarsfördelningen mellan Arbetsförmedlingen och leverantörer är oklar

Enligt departementsskrivelsen kommer Arbetsförmedlingen också fortfarande att tillhandahålla viss grundläggande service till både arbets sökande och arbetsgivare och vissa insatser i egen regi. Samtidigt kommer vissa uppgifter som Arbetsförmedlingen utför i egen regi att minska i omfattning. Myndigheten kommer exempelvis inte stödjade deltagare i förmedlingsinsatser med sådan matchning och arbetsgivarkontakter som leverantörerna ska utföra enligt avtal. Länstyrelsen betonar behovet av en tydlig ansvars- och rollfördelning mellan Arbetsförmedlingen och leverantörer. Det finns övervägande risk för att nuvarande matchningsproblematik kvarstår, då otydligheter i ansvarsfördelning och helhetsgrepp kring branschens kompetensförsörjningsbehov samt Arbetsförmedlingens roll är otydlig.

Arbetsgivarnas kompetensförsörjningsbehov i Norrbottens län

Arbetsgivarna i Norrbottens län står inför stora utmaningar vad gäller kompetensförsörjning på såväl kort som lång sikt. De stora investeringar som görs i länet kommer även att medföra rörlighet inom befintlig arbetskraft och större konkurrens mellan företag att attrahera arbetskraft. Efterfrågan visar sig redan på de låga arbetslöshetstal som länet har.

Det finns lång erfarenhet av ett nära samarbete mellan Arbetsförmedlingen och små och medelstora företag i länet. Arbetsförmedlingen är en viktig samarbetspartner för arbetsgivare och det finns många goda exempel på hur man tar tillvara individer i den arbetskraftsreserv som finns - genom ett nära lokalt samarbete. Myndigheten bedömer att det är fortsatt viktigt att Arbetsförmedlingen säkras lokala resurser för att fortsätta arbeta nära den lokala arbetsmarknaden. Med lokal förankring och goda relationer till arbetsgivare, arbetsgivarorganisationer, branschnätverk och fackliga organisationer, skapas förutsättningar att anställa individer som står långt från arbetsmarknaden eller har särskilda behov av anpassningar för att komma ifråga för anställning.

Det är även av yttersta vikt att arbetsgivare ges möjlighet att få service lokalt via fysiska möten, exempelvis vid anställning med lönebidrag. Då arbetsgivare anställer från den arbetskraftsreserv som har behov av extra stöd behövs fortlöpande uppföljning och kontakt med Arbetsförmedlingen lokalt. Länstyrelsen ser risker utifrån departementsskrivelsen att Arbetsförmedlingen inte kommer att ha möjligheter att säkerställa insatser som möter arbetsgivarnas kompetensförsörjningsbehov och inte ha den överblick som krävs för att vara den sammanhållande länken.

Det finns idag även ett väletablerat samarbete mellan Arbetsförmedlingen och arbetsgivare, där arbetsgivare är involverade i arbetsmarknadsutbildningar. De deltar i utformande av innehåll, deltar i urval och sedan löpande under utbildningens genomförande för att sedan anställa deltagare när utbildningen är klar. Norrbotten har ett mycket bra utfall till arbete från dessa utbildningar.

Arbetsförmedlingen lokalt har en viktig roll som initiativtagare och samordnare för lokala gemensamma samarbeten för olika målgrupper. Genom att sammanföra lokala aktörer, kommuner, arbetsgivare, myndigheter med flera, kan man gemensamt utifrån lokala förutsättningar hitta lösningar som gagnar både individen och arbetsgivarnas behov. Länstyrelsen vill understryka vikten av lokal förankring och nära relationer med arbetsgivare, det går inte att bedriva endast digitalt och på distans.

3.3.7 Samverkan med andra myndigheter och aktörer (s. 40 ff)

Enligt förslag ska Arbetsförmedlingen fortsatt att ha ansvaret för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Myndigheten ska vidare även vara den aktör som har samlad kunskap om arbetsmarknaden och dess behov. Inom myndighetens verksamhetsområde ska Arbetsförmedlingen därför fortfarande ansvara för samverkan med andra aktörer, bl.a. med kommuner, statliga myndigheter och andra aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Länsstyrelsen betonar behovet av att säkerställa myndighetens närvaro regionalt och lokalt. Med resurser ges förutsättningar att fortsatt bedriva samverkansarbete genom lokala överenskommelser där de regionala och lokala förutsättningarna är vägledande för att korta tid i arbetslöshet för de grupper som är i behov av myndighetssamverkan.

3.3.9 Vissa andra ansvarsområden hos Arbetsförmedlingen (s. 43 ff)

Arbetsförmedlingen har fortsatt till uppgift att ta fram statistik, analysera, följa upp och utvärdera den arbetsmarknadspolitiska verksamheten inklusive de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Arbetsförmedlingen har också i uppgift att analysera kompetensförsörjningsbehov inom olika branscher och yrken på nationell och regional nivå, bl.a. för att stödja den arbetsmarknadspolitiska bedömningen samt inriktningen och dimensioneringen av arbetsmarknadspolitiska insatser.

Minskad analyskapacitet i länet - bristande planerings- och beslutsunderlag

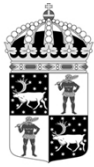
Länsstyrelsen har i samband med Arbetsförmedlingens tidigare meddelade verksamhetsförändring av antalet lokalkontor i länet, uttryckt en oro över att regionala analyser och framför allt den regionala analyskapaciteten av det framtida rekryteringsbehovet centraliseras. Analyser som bygger på ett omfattande regionalt underlag är värdefullt för att få en heltäckande bild av hur rekryteringssituationen och eventuella specialbehov på bransch- och yrkesnivå.

De regionala behovsanalyserna är även viktiga för Länsstyrelsen för att skapa sig en uppfattning om vilka regionala utmaningar som finns eller som kan uppstå. Detta inte enbart ur ett arbetstagarperspektiv, men också ur ett företagar- och nyetableringsperspektiv. Arbetsförmedlingens regionala analysförmåga och fingertoppskänsla är också en viktig del i länets krisberedskap vad gäller större ekonomiska omstruktureringar eller särskilda händelser. Den samverkan som vid behov kan mobiliseras är beroende av att det finns aktörer med lokal kännedom, återigen för att i förlängningen bibehålla arbetskraft och kompetens i länet.

För att säkra korrekta behovsunderlag till leverantörerna, inte minst mot de storskaliga industriella investeringsplaner som föreligger, föreslår länsstyrelsen att ansvaret för utformandet av de regionala arbetsmarknadsprognoserna decentraliseras åter till de regionala arbetsförmedlingskontoren ute i landet.

9.3 Konsekvenser för statliga myndigheter (s. 120 ff)

Den reformerade verksamheten kan väntas innebära ett förändrat arbetssätt för Arbetsförmedlingen. Myndighetens roll som utförare av insatser i egen regi minskar, samtidigt som anskaffning, kontroll och uppföljning av insatser som utförs av leverantörer får en mer framträdande roll, liksom handläggning och beslut om anvisning till sådana insatser. För att ett sådant system ska fungera effektivt, inklusive att Arbetsförmedlingen fortsatt ska kunna utföra sina myndighetsuppgifter på ett effektivt

sätt, behöver myndigheten bl.a. en ändamålsenlig infrastruktur för anskaffning av tjänster och informationsutbyte med leverantörerna, men också ändamålsenliga arbetssätt för att utföra sina myndighetsfunktioner.

9.5 Konsekvenser för kommunerna (s. 122 ff).

Enligt departementsskrivelsen innebär reformen inga förändringar avseende ansvarsfördelningen mellan stat och kommun. Länsstyrelsen har tidigare yttrat sig över utredningen Kommuners medverkan i den statliga arbetsmarknadspolitiken (SOU 2020:41). Myndighetens bedömning utifrån såväl utredningens slutsatser som egna erfarenheter är att kommunerna påverkas i och med föreslagen reformering. Påverkan sker dels vad gäller införandet av förmedlingsinsatser och kommunernas roll som arbetsgivare och anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser, dels vad gäller möjligheten att som kommun upphandlas som extern leverantör.

Mindre kommuner med en begränsad arbetsmarknadsverksamhet saknar ofta fristående aktörer. Länsstyrelsen anser att såväl konsekvenserna för mindre kommuner samt alternativen och kommunernas egna önskningar att bidra till arbetsmarknadspolitiken bör utredas närmare framför allt ur ett glesbygdsperspektiv.

I befolkningsmässigt små kommuner som riskerar bli utan privata aktörer är det inte heller hållbart med ”korta” upphandlingar/samarbeten där kommunen får vara utförare. Att föredra är att en långsiktig samverkan byggs upp mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen så att kommunerna ges chans att på lång sikt anställa personer som kan jobba med frågorna.

Länsstyrelsens bedömning är att det fortfarande saknas en djupare riskanalys av de konsekvenser som kan uppstå i kommuner till följd av exempelvis, demografiska skillnader, tillgången på kompetens som behövs för att delta i upphandlingar eller i valfrihetssystem, arbetsförmedlingens närvaro, arbetslöshetsunderlag och politisk inriktning.

BESLUT

Beslut i ärendet har fattats av landshövding Lotta Finstorp. Föredragande har varit strateg Mats Lindell vid avdelning Näringsliv. I beredningen har tf enhetschef Marita Thelin vid enheten för ekonomi och service och handläggare Anna-Maria Lundkvist Monroy vid avdelning samhälle deltagit.

Beslutet har fattats digitalt och saknar därmed namnunderskrifter.

Länsstyrelsens hantering av personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd